

OPIS DOBREJ PRAKTYKI

1. Dane dotyczące gminy/powiatu

nazwa inicjatywy	Projekt pn.: „Bielsko-Biała łączy ludzi”
nazwa gminy/powiatu	Gmina Bielsko-Biała (bezpośredni realizator: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Bielsku-Białej)
dokładny adres	ul. K. Miarki 11, 43-300 Bielsko-Biała
województwo	śląskie
telefon	33 4995600
adres strony internetowej	www.mops.bip.wizja.net
faks	33 4995652
adres e-mail	sekretariat@mops.bip.wizja.net

2. Rodzaj(e) podjętych działań (zaznacz):

- kształtowanie efektywnych systemów konsultacji społecznych i udziału obywateli w formułowaniu strategii rozwoju i prowadzenia polityki lokalnej lub regionalnej;
- wprowadzanie nowatorskich form demokracji lokalnej;
- rozwijanie systemów kontroli i komunikacji społecznej, ze szczególnym podkreśleniem przejrzystości procesów decyzyjnych władz gminy lub powiatu;
- oryginalne formy aktywizacji działalności obywatelskich i współpracy z organizacjami pozarządowymi;
- formy działalności z podmiotami gospodarczymi i ich samorządami na rzecz wspólnoty obywatelskiej i lokalnego rozwoju;
- działania na rzecz wychowania obywatelskiego, w tym pozaszkolne inicjatywy edukacyjne, działania na rzecz młodych mieszkańców gminy lub powiatu;
- decentralizację realizacji zadań publicznych, drogą przekazywania jej organizacjom obywatelskim lub jednostkom bliższym obywateli;
- inne.....
.....

3. Przedmiot działalności

Projekt „Bielsko-Biała łączy ludzi”, realizowany w partnerstwie z Ludowym Klubem Sportowym „Zapora” Wapienica, jest odpowiedzią na istniejący poziom bezrobocia, a co za tym idzie wzrost izolacji społecznej i innych zagrożeń wśród mieszkańców miasta dotkniętych tym problemem. Realizowane działania mają charakter korygujący, umożliwiając mieszkańcom zrobienie kroku w kierunku zmiany na lepsze, ale także kładą nacisk na wskazanie alternatywy i wachlarza możliwości, który można wykorzystać, zanim trudności życiowe pochłoną zapał, aktywność i zdolność do szukania rozwiązań.

4. Opis działań

Potrzeba realizacji projektu, którego celem jest wzmocnienie aktywizacji społecznej i zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym wynika przede wszystkim z faktu, iż bezrobocie stanowi aktualnie jeden z poważniejszych problemów, zarówno w skali miasta, województwa czy kraju. Ponadto obserwuje się ciągły wzrost stopy bezrobocia, w Bielsku-Białej na koniec 2011 roku wynosiła 6,2% natomiast na dzień 31.12.2012 roku 7,2%. Problem ten z roku na rok jest również najczęstszą przyczyną przyznawania pomocy przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Bielsku-Białej. Ubóstwo i wykluczenie społeczne są z kolei ściśle związane z pozostawaniem bez pracy i niskim poziomem aktywności zawodowej. Fakt ten skłania zatem do analizy zjawiska, jego przyczyn i skutków, ale również możliwości, które mają osoby dotknięte tym problemem. Właśnie po dokonaniu tego typu badań, kiedy w 2008 roku pojawiła się możliwość systemowego wsparcia w obszarach związanych z biernością społeczną i zawodową, w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, powstał projekt „Bielsko-Biała łączy ludzi”, realizowany do 31.12.2013 roku i zaplanowany jeszcze na kolejne 1,5 roku.

Z uwagi na złożoność problematyki, z jaką Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Bielsku-Białej postanowił się zmierzyć, w ramach projektu systemowego przygotowano również obszerną ofertę działań, która na przestrzeni 6 lat podlegała modyfikacjom i ewaluacji.

Pierwszą ważną kwestią jest fakt, iż działania realizowane w ramach projektu kierowane są zarówno do jednostek, grup i społeczności lokalnych, gdyż w ten sposób zwiększane są szanse na osiągnięcie zmian w każdym obszarze życia. Szczególną uwagę zwrócono na osoby młode (wiek 15-25) nieaktywne zawodowo bądź bezrobotne, gdyż w tym przypadku pozostawanie poza rynkiem pracy może prowadzić do niewykorzystania ich potencjału i zasobów w procesach gospodarczych. Brak pracy wśród młodych ludzi przyczynia się również do odkładania w czasie decyzji o usamodzielnieniu się i założeniu rodziny czy masowych migracji zagranicznych, co w perspektywie czasu może mieć negatywne skutki demograficzne.

Druga grupa szczególna to osoby niepełnosprawne, które z uwagi na deficyty wynikające z sytuacji zdrowotnej, są w większym stopniu narażone na dyskryminację i wykluczenie społeczne i zawodowe.

Poza odbiorcą działań, drugą istotną sprawą jest ich różnorodność i komplementarność wsparcia poprzez łączenie aktywnych instrumentów rynku pracy i narzędzi sprzyjających integracji społecznej.

Przegląd działań.

Klienci MOPS biorą udział w projekcie podpisując kontrakt socjalny lub umowę przystąpienia do Programu Aktywności Lokalnych z pracownikiem socjalnym, który towarzyszy i koordynuje ich udział w projekcie na każdym jego etapie, realizując jednocześnie szeroko rozumianą pracę socjalną. W ramach instrumentów aktywnej integracji, podejmowane są działania mające na celu: nabycie lub zwiększenie kompetencji społecznych i kwalifikacji zawodowych poprzez udział w zaplanowanych kursach edukacyjnych, zawodowych; Zdobycie wiedzy i umiejętności niezbędnych do skutecznego poszukiwania pracy, nabycie lub zwiększenie motywacji do aktywizacji społecznej i zawodowej poprzez udział w zajęciach Klubu Integracji Społecznej; złagodzenie skutków wykluczenia społecznego i wzmocnienie integracji społecznej poprzez realizację działań o charakterze środowiskowym.

Pierwszym etapem działań indywidualnych w ramach aktywnej integracji jest skierowanie do **Klubu Integracji Społecznej**, gdzie specjaliści KIS opracowują indywidualny plan, który koncentruje się na motywowaniu do działania. Pokazuje, jaki potencjał drzemie w uczestniku i że warto z niego skorzystać, by znaleźć zatrudnienie, rozwiązać problem, który wydaje się nie do rozwiązania, a także zwrócić uwagę na innych, dodać im siły, wspierać w ważnych, życiowych decyzjach. Klub Integracji Społecznej odkrywa atuty danej osoby, wzmacnia je i dodatkowo daje nowe narzędzia (nową wiedzę i umiejętności), dzięki którym może ona zacząć zmieniać swoje życie. Uczestnicy projektu mają do dyspozycji fachową pomoc świetnie przygotowanej kadry: psychologa, doradcy zawodowego, terapeutów, specjalisty pracy socjalnej (trenera). Kompleksową pracę rozpoczyna diagnoza potencjałów zawodowego i społecznego, na podstawie której budowany jest indywidualny plan działania. Ten pierwszy krok inicjuje kolejne istotne posunięcia, prowadzone na kilku płaszczyznach. Uczestnicy biorą udział w zajęciach terapeutycznych – indywidualnych konsultacjach oraz spotkaniach grup wsparcia, dzieląc się swoimi spostrzeżeniami z ludźmi, którzy zmagają się z podobnymi problemami. Z kolei w ramach działań edukacyjno-pomocowych otrzymują wsparcie w poszukiwaniu pracy, uczą się przygotowywać dokumenty aplikacyjne, poznają podstawy obsługi komputera, zakładają własną skrzynkę e-mailową, z której mogą wysłać CV i listy motywacyjne. Uczestniczą również w warsztatach i grupowych spotkaniach z zakresu poradnictwa zawodowego, na których m.in. ćwiczą komunikację interpersonalną, trenują prowadzenie rozmowy kwalifikacyjnej z potencjalnym pracodawcą oraz poznają zasady pierwszej pomocy. Ważny element programu reintegracji społecznej i zawodowej, realizowanego przez KIS, stanowi nauka alternatywnych form spędzania wolnego czasu. W ramach zajęć Klubu uczestnicy mają możliwość robić to, czego zwykle, z różnych względów, nie robią. Mogą zatem wyjść wspólnie do kina czy do teatru. To również doskonała okazja, by zbliżyć się do siebie i integrować z resztą mieszkańców.

Szkolenia i kursy są uzupełnieniem działań KIS, dobierane są z uwzględnieniem aktualnej sytuacji na lokalnym rynku pracy oraz zgodnie z indywidualnymi potrzebami i predyspozycjami uczestników projektu.

Wszystkie działania w projekcie są tak zaplanowane, by osoby znajdujące się w trudnej sytuacji ze względu na niepełnosprawność czy konieczność opieki nad osobami zależnymi, mogły wziąć w nich udział: terminy i godziny zajęć dostosowane do możliwości uczestników, łatwy dojazd środkami komunikacji miejskiej. Dzieciom uczestników projektu, podczas udziału w zajęciach, zapewniana jest opieka w formie niani.

Z myślą o osobach niepełnosprawnych w 2009 roku w ramach projektu utworzono stanowisko Doradcy ds. osób niepełnosprawnych, które również jest odpowiedzią na potrzeby mieszkańców i cieszy się dużą popularnością. Dlaczego?

- „Gdyż można u jednej osoby i w jednym miejscu uzyskać aktualne i rzetelne informacje niezbędne do uzyskania właściwej pomocy i wsparcia”.
- „Gdyż doradca w ramach spotkań indywidualnych uczy kompletowania oraz poprawnego wypełniania często skomplikowanej dokumentacji, niezbędnej przy składaniu różnego rodzaju wniosków”.
- „Gdyż pomoże zrozumieć zapisy zawarte w orzeczeniach oraz symbolikę schorzeń”.
- „Gdyż przekaze aktualne informacje na temat uprawnień i ulg przysługujących osobom niepełnosprawnym w zakresie rehabilitacji zawodowej, społecznej i zdrowotnej”.

Doradca pomaga pełnić dyżury w punkcie znajdującym się w siedzibie MOPS, udziela również porad telefonicznie i mailowo, a w razie potrzeby udaje się w miejsce zamieszkania osoby zainteresowanej.

Działania środowiskowe.

Działania mające na celu integrację społeczności lokalnej realizowane są w projekcie od 2008 roku, poprzez Programy Aktywności Lokalnej (PAL). Początkowo był to tylko jeden PAL na osiedlu Wapienica, które jest zamieszkiwane w dużej mierze przez klientów tutejszego Ośrodka, zwłaszcza na osiedlu socjalnym. Z drugiej strony jest to miejsce atrakcyjne pod względem rekreacyjnym, stanowi urokliwą, peryferyjną część miasta, zagospodarowaną przez bogate skupisko domów jednorodzinnych. Między innymi ten kontrast zadecydował o wyborze osiedla Wapienica do realizacji działań integracyjnych, poparty analizą danych statystycznych m.in. MOPS, PUP, Policji itp. wskazujących na wysoki poziom problemów społecznych i dezintegracji, a nawet izolacji niektórych środowisk. Zadanie nie było łatwe, by szybciej i skuteczniej dotrzeć do mieszkańców, działania zaplanowano w partnerstwie z przedstawicielem lokalnej społeczności, Stowarzyszeniem LKS „Zapora” Wapienica, który od 1953 roku trenuje miłośników piłki nożnej integrując społeczność lokalną. Partnerstwo, w myśl polskiego przysłowia „co dwie głowy, to nie jedna”, daje więcej możliwości, a zjednoczenie wysiłków wzbogaca życie społeczne.

Jednym z pierwszych kroków było stworzenie miejsca, pewnego rodzaju centrum, w którym każdy mieszkaniec mógłby spotkać się z pracownikiem socjalnym, uzyskać informacje o możliwościach i założeniach pomocy Ośrodka, ale także włączyć się w organizowanie społeczności lokalnej. Tak powstał Punkt Poradnictwa Obywatelskiego, który służy mieszkańcom, jako miejsce, gdzie tworzą się nowe koncepcje działań na rzecz osiedla, gdzie jego mieszkańcy mogą m.in. uzyskać wsparcie pracownika socjalnego czy skorzystać z bezpłatnych porad prawnych.

Na przestrzeni lat przeprowadzono szereg działań, których podstawą były rozmowy z mieszkańcami, debaty społeczne, wywiady, badania ankietowe, wskazujące na problemy i potrzeby występujące w społeczności. Rola pracownika socjalnego polegała m.in. na edukacji dotyczącej znaczenia działań partnerskich, pokazywaniu zasobów, które można wykorzystać w działaniach zmierzających do integracji i zaspokajania potrzeb społeczności. Organizowano spotkania, zawiązano nieformalną koalicję, która stopniowo stała się grupą osób chętnych do działania, spotykającą się systematycznie. Pierwszym działaniem, które na stałe wpisało się do kalendarza wydarzeń osiedlowych, była organizacja imprezy integracyjnej, reaktywowanej po 30 latach, pn.: „Dzień Wapienicy”. W ramach projektu sfinansowano to, co niezbędne, tzw. zaplecze, resztę przygotowali mieszkańcy i przedstawiciele instytucji działających na terenie osiedla. Na scenie prezentują swoje osiągnięcia wszystkie pokolenia mieszkańców, od przedszkolaków po osoby starsze, kultywujące lokalne tradycje.

W celu zapobiegania wykluczeniu szereg działań skierowano do dzieci i młodzieży: zajęcia sportowe, warsztaty taneczne, dwutygodniowe obozy wyjazdowe podczas wakacji, wycieczki integracyjno-kulturalne i edukacyjne. Dla większości dzieciaków była to jedyna możliwość rozwoju swoich zainteresowań i nauki nowych umiejętności czy letniego wyjazdu na prawdziwy obóz. Ponadto w ramach projektu do 31.12.2011 roku wydawano kwartalnik o sprawach osiedla pn.: „Nasza Wapienica”, który od 01.01.2012 roku zmieniła nazwę na „Czas na osiedla” i poszerzył zakres tematyki obejmując swym zasięgiem kolejne dwa osiedla, na których w 2009 i w 2011 roku powstały Programy Aktywności Lokalnej.

W 2009 roku powstał Program Aktywności Lokalnej dla osiedla Śródmieście Bielsko, znajdującego się w centrum miasta, w jego zabytkowej części, gdzie w ramach Programu Rewitalizacji Bielskiej Starówki podejmowane były działania mające na celu poprawę ładu przestrzennego, estetykę obiektów i ich otoczenia. Głównym założeniem w/w Programów było zniwelowanie konfliktów społecznych i poczucia izolacji, wywołanych rosnącym kontrastem w porównaniu do zamożnych dzielnic, zmniejszenie dystansów społecznych i zapobieganie zrywaniu więzi społecznych (degradacja społeczna, przestrzenna i ekonomiczna osiedla Śródmieście Bielsko, wywołana rozwojem przedmieść). Połączenie sił zwiększyło szanse na powstrzymanie dewastacji fizycznej i społecznej tego obszaru.

Tu również działania projektowe skierowano do młodego pokolenia, które z uwagi na brak zagospodarowania czasu wolnego stało się poniekąd źródłem międzypokoleniowych konfliktów. Na podstawie przeprowadzonych badań powołano do życia warsztaty sportowe, ale także teatralne, gdyż jak się okazało, teatr na tym osiedlu, jest obiektem zainteresowania młodych ludzi, może dlatego, że budynek Teatru Polskiego zdobi zamieszkiwany przez nich obszar. „Uliczna parada teatralna” stała się już poniekąd symbolem działań środowiskowych na Śródmieściu Bielsko. Organizowana wraz z partnerami koalicyjnymi przyczynia się nie tylko do integracji, ale także do rozwoju zainteresowań wśród dzieci i młodzieży, podkreśla rolę sztuki w życiu człowieka, pokazuje alternatywę na spędzanie czasu wolnego.

Zanim jednak pojawiły się efekty wspólnych działań, praca ze społecznością dojrzewiała wieloetapowo.

Etapy przeprowadzonych działań:

- szczegółowe przeprowadzenie badań empirycznych w celu rozpoznania rzeczywistych potrzeb i problemów społeczności lokalnej (stworzenie Mapy zasobów i potrzeb osiedla Śródmieście Bielsko);
- zawiązanie lokalnego partnerstwa - powołanie koalicji złożonej z mieszkańców i przedstawicieli instytucji działających na osiedlu Śródmieście Bielsko. Spotkania koalicjantów odbywają się cyklicznie, prezentowane są wyniki przeprowadzanych badań, pomysły i plany na realizację kolejnych działań na rzecz osiedla;
- zorganizowanie spotkań obywatelskich dla mieszkańców Osiedla celem uświadomienia istniejących problemów oraz wyłonienie lokalnych liderów;
- powołanie Punktu Poradnictwa Obywatelskiego na osiedlu Śródmieście Bielsko świadczącego m.in. poradnictwo prawne, socjalne, zawodowe, rodzinne. Jednym z ważniejszych problemów mieszkańców okazał się brak wiedzy głównie w zakresie samopomocy, samoorganizacji, a także podstawowych uprawnień obywatelskich, dlatego celem PPO stało się szeroko rozumiane wsparcie mieszkańców z jednoczesnym poszanowaniem ich samodzielności;
- podejmowanie działań w zakresie skutecznej edukacji obywatelskiej; systematyczna współpraca z partnerami koalicyjnymi poprzez wspólną organizację spotkań, warsztatów, wykładów skierowanych do mieszkańców pozwoliła przede wszystkim na powołanie grupy edukacyjnej w formie „przeszkolonych sąsiadów”, którzy dzielą się swoją wiedzą i nabytymi umiejętnościami z innymi, co przyczyniło się do integracji społeczności lokalnej; ponadto wymiana wiedzy i informacji, stała się komplementarna do działań podejmowanych na rzecz społeczności lokalnej, co w znacznej mierze umożliwiło funkcjonowanie mieszkańcom w roli obywateli;
- powołanie grupy samopomocowej dla seniorów jako następstwo poradnictwa i edukacji obywatelskiej; mieszkańcy Osiedla przekonali się, że tylko poprzez wspólne

działanie mogą rozwiązywać swoje problemy oraz zaspokajać własne potrzeby, ale przede wszystkim partycypować w życiu społeczności lokalnej;

- zorganizowanie we współpracy partnerskiej systematycznych imprez kulturalno-integracyjnych tj. Parafialno-Osiedlowy Festyn Rodzinny, Jasełka na Śródmieściu oraz Wieczornica Poświęcona Polsce; najważniejszym celem powołania w/w imprez było zniwelowanie występującego od dawno w społeczności lokalnej konfliktu międzypokoleniowego (punktem „zapalnym” Osiedla była szkoła wraz z boiskiem, której funkcjonowanie „przeszkadzało” osobom starszym); w/w imprezy pokazały jak wielka jest potrzeba mieszkańców w zakresie aktywności i integracji, ponadto wypracowana koalicja na rzecz osiedla Śródmieście Bielsko przyczyniła się do zwiększenia motywacji instytucji jak i mieszkańców do wspólnej pracy na korzyść Osiedla (w szczególności poprawę wizerunku „skonfliktowanego boiska”);
- zaaranżowano akcję sąsiedzka „Wyprzedaż Garażowa”, która stała się kolejną sekwencją wcześniej podejmowanych działań; przede wszystkim niwelowała konflikt na boisku, a także integrowała społeczność lokalną - zachęcała do wspólnego, sąsiedzkiego spotkania (poznania się, porozmawiania).

Osiedle Grunwaldzkie, jest trzecim, na którym realizowany jest PAL w ramach projektu „Bielsko-Biała łączy ludzi”. Zidentyfikowane problemy społeczne, podobnie jak na dwóch pozostałych osiedlach, mają charakter złożony i są wzajemnie powiązane. Na podstawie przeprowadzonych badań ustalono, że stosunkowo duża część mieszkańców boryka się z problemami wynikającymi z niepełnosprawności i długotrwałej choroby. Osoby te napotykać na szereg trudności m.in.: bariery architektoniczne, komunikacyjne, ograniczenia w dostępie do informacji, często także mają trudną sytuację materialną, co wpływa na poczucie ich osamotnienia i izolacji oraz utrudnia im funkcjonowanie. Grupę zagrożoną zjawiskiem marginalizacji społecznej stanowią także osoby bezrobotne i nieaktywne zawodowo w wieku 15-25 lat, niejednokrotnie potrzebujące pomocy nie tyle materialnej, ile pomocy w zakresie uzyskania dodatkowych kwalifikacji zawodowych, czy kompetencji społecznych. Brak umiejętności w przewyciężaniu trudności życiowych był przyczyną ich wycofania z życia społecznego. Stąd m.in. wyniknęła potrzeba aktywnego i stałego wspierania tych osób w podejmowaniu prób i działań z zakresu aktywizacji bądź reintegracji społecznej. W tym kontekście wdrożenie Programu, który umożliwi nie tylko podjęcie aktywności przez mieszkańców, ale także realizację potrzeb zgłaszanych przez mieszkańców Osiedla poprzez budowanie partnerstw lokalnych z instytucjami i podmiotami, stało się koniecznością.

Program powstał w 2011 roku, od tamtej pory przeprowadzono szereg działań aktywizujących społeczność lokalną, będących odpowiedzią na zgłaszane potrzeby:

- utworzono Punkt Poradnictwa Obywatelskiego, gdzie podobnie jak na pozostałych dwóch osiedlach mieszkańcy mogą skorzystać z bezpłatnych porad udzielanych przez

prawnika, pracownika socjalnego; ponadto w Punkcie odbywają się liczne spotkania i warsztaty dla mieszkańców,

- zawiązano koalicję, która aktywnie uczestniczy w realizacji wszystkich działań organizowanych na osiedlu,
- dla dzieci i młodzieży organizowane są zajęcia sportowe,
- zorganizowano warsztaty artystyczno-edukacyjne dla mieszkańców z uwzględnieniem faktu, iż wśród mieszkańców wyłoniła się grupa kobiet, głównie matek przebywających w domu i opiekujących się dziećmi, które z tego powodu nie wracają na rynek pracy; warsztaty m.in. z zakresu psychologii rodziny, pedagogiki oraz artystyczne mają na celu ich aktywizację i integrację ze środowiskiem, pomysł i potrzeba ich realizacji została zainicjowana przez mieszkanki osiedla.

Podjęto również działania na skutek licznych głosów innej grupy zamieszkującej stosunkowo licznie osiedle Grunwaldzkie, tj. seniorów, którzy szukali możliwości stworzenia warunków do zdobycia podstawowej wiedzy odnośnie przysługujących osobom starszym praw, form opieki zdrowotnej, itp. Powstał „Klub Aktywnego Seniora”. Spotkania odbywają się raz w tygodniu, czas jest wypełniany wykładami i pogadankami o tematyce związanej z potrzebami i zainteresowaniami uczestników. Są warsztaty manualne, gimnastyka, spotkania z ciekawymi ludźmi, lekcje historii czy pokazy filmowe. Działania te przyczyniają się do zwiększenia uczestnictwa osób starszych w życiu społecznym osiedla, zmniejszają bariery, na jakie napotykają w życiu codziennym oraz podnoszą ich aktywność w zakresie samoorganizacji i podejmowania inicjatyw na rzecz społeczności lokalnej.

Na wszystkich osiedlach objętych PAL w Punktach Poradnictwa Obywatelskiego udzielane są bezpłatne porady prawne. Wydawany jest również kwartalnik „Czas na osiedla” podejmujący tematy i opisujący lokalne wydarzenia. Ponadto realizowany jest szereg działań, które nie są finansowane ze środków projektu i wynikają z potrzeb i aktywności lokalnych społeczności. Wszystkie działania są realizowane we współpracy z partnerami i lokalną społecznością.

W ramach promocji projektu od 2008 roku działa strona internetowa www.zaradni.eu,

5. Uzyskane efekty

Na przestrzeni lat 2008-2013 działaniami w ramach projektu „Bielsko-Biała łączy ludzi” objęto 781 osób, w tym: 348 bezrobotnych, 412 nieaktywnych zawodowo, 111 osób niepełnosprawnych, 21 zatrudnionych. Spośród wymienionych, 302 osoby to młodzi ludzie w wieku 15-25 lat. Każda z tych osób w większym lub mniejszym stopniu podniosła swoje kwalifikacje i umiejętności, nabyła bądź wzbogaciła swoją wiedzę, kompetencje i umiejętności społeczne. 134 osoby (dzieci i młodzież z osiedla Wapienica) wyjechały na obóz sportowy bądź wycieczki o charakterze turystyczno-integracyjnym i edukacyjno-kulturalnym, 90 osób wzmocniło integrację społeczną poprzez udział w zajęciach

sportowych, teatralnych i tanecznych. Zrealizowano 1392 godziny treningów umiejętności i kompetencji społecznych w ramach KIS. Ponadto z pośród 87 uczestników projektu w 2013 roku, 23 osoby podjęły pracę.

Efektywność dobrze obrazują liczby, jednak nie wszystko jest policzalne i mierzalne, dlatego warto zwrócić też uwagę na inne aspekty zrealizowanych działań. Przykładem jest poniższa tabela, prezentująca efekty zmian na skutek działań środowiskowych realizowanych na osiedlu Śródmieście Bielsko.

PRZED	PO
Mapa zasobów i potrzeb Osiedla ŚB	Opracowanie w ramach aktualizacji mapy zasobów i potrzeb strategii działań w celu zniwelowania problemów i realizacji potrzeb mieszkańców osiedla ŚB / opracowanie analizy SWOT; wskazanie celów strategicznych i operacyjnych/
Brak zaangażowania części partnerów koalicyjnych do działań na rzecz osiedla ŚB	Włączanie się nowych partnerów koalicyjnych do szeregu akcji organizowanych na osiedlu ŚB. Zadowolenie i chęć organizowania kolejnych działań na przyszłość (cyklicznie) przez partnerów koalicyjnych
Postawa partnerów koalicyjnych na „osiąganie własnych korzyści”	Postawa partnerów koalicyjnych na „działanie wspólnotowe” / uwzględnienie potrzeb i problemów mieszkańców Osiedla ŚB omawianych podczas spotkań koalicyjnych w indywidualnych działalnościach instytucji – podejmowanie wspólnych działań, uwzględnianie we własnych budżetach wspólnych przedsięwzięć/
Zaburzona komunikacja między instytucjami	Szybki przepływ informacji między instytucjami
Brak Punktu Poradnictwa Obywatelskiego na osiedlu Śródmieście Bielsko	Powołanie Punktu Poradnictwa Obywatelskiego na osiedlu Śródmieście Bielsko / szkolenie liderów społecznych w zakresie działań środowiskowych doprowadziło do wzrostu świadomości obywatelskiej, do zwiększenia motywacji i odwagi w podejmowaniu samodzielnych decyzji/
Uczestnictwo pracowników socjalnych w spotkaniach koalicyjnych	Wzrost uczestnictwa pracowników socjalnych w spotkaniach koalicyjnych – zapoznanie się i zainteresowanie działalnością poszczególnych instytucji / m.in. dopasowywanie potrzeb i problemów klientów do profilu działalności poszczególnych instytucji/. Kompleksowa praca socjalna nad klientem, rodziną, całymi społecznościami - łączenie metod indywidualnego przypadku z grupową i środowiskową.

Brak grup edukacyjnych	Zawiązanie się grupy edukacyjnej / partnerstwo ułatwiło korzystanie z różnych zasobów tkwiących w społeczności lokalnej, zarówno tych materialnych związanych z technologiami, wyposażeniem jak i zasobami ludzkimi związanymi z wiedzą, umiejętnościami, co w efekcie pozwoliło na realizowanie projektów edukacji obywatelskiej m.in. w zakresie profilaktyki zdrowotnej. Partnerstwo z innymi instytucjami umożliwiło również lepsze dotarcie do mieszkańców z ofertą działań. Można bowiem korzystać z wiedzy prowadzonych przez inne podmioty a dotyczących potrzeb potencjalnych adresatów. Wreszcie współpraca na rzecz edukacji obywatelskiej pomiędzy różnorodnymi partnerami pozwoliła na łączenie potencjału różnych ludzi – ich umiejętności i doświadczeń.
Brak grup samopomocowych	Zawiązanie się grupy samopomocowej / działanie grupy samopomocowej stworzyło możliwość systematycznych spotkań dla osób zamieszkałych na Osiedlu. Umożliwiło udzielanie wsparcia i wzajemne radzenie sobie w pokonywaniu trudności i przełamywaniu izolacji zewnętrznej (społecznej, towarzyskiej) i wewnętrznej (osobistej, duchowej). Ponadto zwiększyło aktywność mieszkańców w społeczności lokalnej /
Postawa mieszkańców osiedla ŚB (seniorów) <i>"Jesteśmy starzy, samotni bez perspektyw na przyszłość"</i>	Zmiana postawy mieszkańców osiedla ŚB (seniorów) <i>„Na starość też jest radość”</i> /- wzrost aktywności osób starszych w społeczności lokalnej – średnio 50% wzrost uczestnictwa w imprezach organizowanych na osiedlu ŚB;- zwiększenie kontaktów pomiędzy mieszkańcami osiedla ŚB;- udzielanie wsparcia i wzajemne radzenie sobie w pokonywaniu trudności wśród seniorów -wymiana doświadczeń, informacji i dobrych praktyk pomiędzy seniorami; -pokonanie nieśmiałości i zahamowań w kontaktach z innymi;- wydobyć ze stanu przygnębienia/
Permanentny konflikt na boisku przy ZSO im. Żeromskiego	Zniwelowanie konfliktu – zmiana wizerunku miejsca, chęć podejmowania działań w tymże miejscu /- zmniejszenie liczby skarg i zażaleń na zajęcia/ działania organizowane na boisku/
Wrogie nastawienie do	Zmiana postrzegania przez okolicznych mieszkańców

dzieci i młodzieży korzystających z boiska szkolnego przez okolicznych mieszkańców	zachowania dzieci i młodzieży jako „miłe, przyjazne, życzliwe” /- niezakłócanie przebiegu Festynu oraz Wyprzedaży Garażowych przez mieszkańców;- chęć organizowania kolejnych działań na boisku/
Brak kontaktów pomiędzy mieszkańcami Osiedla	Wzrost kontaktów pomiędzy mieszkańcami Osiedla /-informowanie o działaniach organizowanych na Osiedlu (roznoszenie ulotek, zaproszeń);-wspólne organizowanie różnych działań; -ogromne zadowolenie mieszkańców z działań podejmowanych na Osiedlu/
Brak zaangażowania mieszkańców w działania podejmowane na osiedlu ŚB	Wzrost zaangażowania mieszkańców w działania podejmowane na osiedlu ŚB /-promowanie działań na Osiedlu (roznoszenie ulotek, zaproszeń);-zapewnienie bezpieczeństwa i porządku na organizowanych imprezach; - wykonywanie zdjęć na Festynie/
Brak liderów wśród społeczności lokalnej	5 liderów wśród społeczności lokalnej działających na rzecz Osiedla/-promowanie działań na Osiedlu; -włącznie się w akcje podejmowane na Osiedlu/

Działania środowiskowe wpływają na zmianę jednostki poprzez pracę z ludźmi, którzy w naszej społeczności są gdzieś na uboczu może jeszcze nie są wykluczonymi, ale funkcjonują już na takiej granicy.

Pomoc jednostce nie może ograniczać się jedynie do funkcji osłonowej. Należy wspierać działania aktywizacyjne i usamodzielniające, aby zmieniać świadomość i mentalność jednostek, by przeszli od perspektywy klienta do perspektywy partnera. Działania środowiskowe to przede wszystkim wzmocnienie („odwrócenie bezsilności”) czyli proces upodmiotowienia, podczas którego osoby zagrożone wykluczeniem społecznym lub będące na tej granicy zwiększają wiarę w siebie i swoje możliwości, odzyskują kontrolę nad własnym życiem. Wyposażone zostają w siłę do obrony, do samodzielnego zabiegania o swoje potrzeby, zwłaszcza gdy znajdują się w trudnej sytuacji. Poprzez wzbogacenie w wiedzę, kompetencje i umiejętności stają się aktywnymi uczestnikami życia społecznego, podejmując tym samym działania zmierzające do poprawy sytuacji własnej, jak i całej wspólnoty.

Najważniejsze by wzmocniona jednostka, wpływała na grupę i wreszcie całą społeczność, by nadać jej możliwości sprawcze i tym samym wydobyć z tego stanu impasu, by stały się zdolne do ustanawiania oraz odbudowywania swojego statusu jako równoprawnych, kompetentnych obywateli w społeczeństwie.

Działania środowiskowe przyczyniają się do budowania społeczeństwa obywatelskiego szczególnie wśród młodego pokolenia, ponieważ jako proces długofalowy wzmocniają

poczucie więzi obywatelskiej, zwiększają poziom zaufania i tworzą warunki dla budowy i rozwoju społeczności lokalnych.

Realizacja projektu „Bielsko-Biała łączy ludzi”, który skierowany jest zarówno do jednostek, grup i społeczności lokalnych przyczynia się do budowy postaw obywatelskich kształtujących różnorodne formy partycypacji społecznej, a tym samym do dynamicznego rozwoju usług społecznych i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu.

6. Oszacowanie nakładów poniesionych na organizację i realizację projektu

W związku z tym, że projekt „Bielsko-Biała łączy ludzi” realizowany jest przez tut. Ośrodek od 2008 roku, oszacowanie wszystkich nakładów, tak jak wymienienie wszystkich działań jest dużą trudnością, zwłaszcza mając na uwadze nakłady niefinansowe. Dlatego podane koszty dotyczą tylko 2013 roku.

Budżet projektu wynosił: 1 021 904,94zł,

w tym wkład własny miasta Bielsko-Biała: 132 847,64zł,

dofinansowanie ze środków EFS 889 057,30zł.

W ramach budżetu sfinansowano większość działań projektowych, takich jak: koszty kursów i szkoleń, usługi Klubu Integracji Społecznej, wynagrodzenia 7 pracowników socjalnych, koszty zarządzania projektem (2 etaty) i promocji projektu oraz działań środowiskowych. Z budżetu projektu opłacane są również pomieszczenia, w których znajduje się Biuro Projektu i Punkty Poradnictwa Obywatelskiego. Na aktywną integrację i działania środowiskowe oraz pracę socjalną, czyli działania skierowane bezpośrednio do uczestników projektu przeznaczono 820 506,80zł.

Wprowadzie środki na realizację projektu pochodzą z EFS, jednak po zakończeniu perspektywy finansowej UE Ośrodek będzie się starał, może nie w takim wymiarze finansowym jak dotychczas, utrzymać wiele podejmowanych działań, szczególnie tych środowiskowych, obywatelskich oraz związanych z ekonomią społeczną. Istnieją na to duże szanse, gdyż praca metodą środowiskową opiera się na partnerstwie i część wymienionych działań została zrealizowana dzięki współpracy i zasobom lokalnej społeczności, bez udziału środków finansowych projektu. Nie licząc wynagrodzenia pracowników socjalnych realizujących PAL, nakładem były m.in.: bezpłatne użyczenie sal na warsztaty, spotkania, imprezy itp. Przede wszystkim celem działania PAL jest usamodzielnianie jednostek i całych rodzin, poprzez pracę na ich mocnych stronach, dlatego mieszkańcy:

- inicjują działania, planują, szacują, partycypują w lokalnej polityce poprzez m.in. członkostwo w Radzie Osiedla,
- charytatywnie świadczą usługi edukacyjne,
- udzielają się podczas imprez i akcji osiedlowych,

- organizują catering oraz gry i zabawy m.in. wynajem urządzeń pneumatycznych podczas imprez,
- pomagają wolontarystycznie innym mieszkańcom /spotkania opłatkowe, paczki świąteczne/,
- uczestniczą w budowaniu lokalnego partnerstwa /udział w spotkaniach koalicyjnych, współpraca z lokalnymi instytucjami/,
- zwracają się do sponsorów o wsparcie finansowe.

Kapitał ludzki jest wartością nadrzędną.

7. Czy napotkali Państwo trudności, z którymi należało się zmierzyć, aby zrealizować projekt?

Trudności dotyczą przede wszystkim kwestii finansowych, każdy wydatek musi być dobrze uzasadniony, by został uznany za kwalifikowalny. Skomplikowane procedury wyłaniania podwykonawców są bardzo czasochłonne. Pewne ograniczenia stwarzają też zasady rekrutacji, wymagające na etapie planowania szczegółowego określenia grupy docelowej, która do czasu realizacji działań może ulec znaczącym zmianom.

Największą trudnością na drodze organizowania społeczności lokalnych jest opór ludzi przed zmianą. Ludzie asekuracyjnie bronią się przed podejmowaniem samodzielnych decyzji, boją się nowości: „*po co cokolwiek zmieniać, to i tak nie ma sensu, (..) jest kryzys i długo nic się nie zmieni*”. Kolejnym problemem jest atomizacja ludzi, „zamykanie się” na kłopoty innych: „*nie obchodzi mnie mój sąsiad zza ściany*”. Ponadto zarówno społeczność lokalna, jak i instytucje działające na danym obszarze nie wiedzą, jakie są realne problemy i potrzeby. Dużym problemem jest także stworzenie lokalnego partnerstwa, gdyż każda instytucja jest nastawiona na własne korzyści, nie chce dzielić się „laurami” z innymi.

8. Zalecenia dla innych jednostek samorządu terytorialnego zainteresowanych wdrożeniem projektu

Realizacja tego typu projektów jest ważna dla całego społeczeństwa, gdyż składa się ono z jednostek, które wpływają na całość i z grup, społeczności, które mogą oddziaływać na jednostki. Dlatego taka kompilacja działań daje dużą możliwość osiągnięcia założonych celów, ważne by wzajemne oddziaływanie służyło poprawie sytuacji obywateli.

Warto zatem podejmować próby w myśl zasad Terapii Skoncentrowanej na Rozwiązaniach: „*Jeśli coś się nie zepsuło, nie naprawiaj tego. Jeśli coś nie działa, spróbuj czegoś innego. Jeśli coś działa rób tego więcej*”.